

dr inż. Leszek Gil

Zakład Transportu

Wydział Transportu i Informatyki

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

inż. Sandra Sztorc

Wydział Administracji i Ekonomii

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

dr inż. Daniel Pieniak

Zakład Mechaniki i Budowy Maszyn

Wydział Transportu i Informatyki

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

kpt. dr inż. Agata Walczak

Zakład Sprzętu Ratowniczo-Gaśniczego

Wydział Inżynierii Bezpieczeństwa Pożarowego

Szkoła Główna Służby Pożarniczej w Warszawie

Czas pracy kierowcy jako element bezpieczeństwa ruchu drogowego

Abstrakt

W artykule przedstawiono badania dotyczące kierowców zawodowych odnoszące się do przestrzegania czasu prowadzenia i czasu odpoczynku kierowcy. Badania ankietowe przeprowadzono na grupie kierowców samochodów ciężarowych będących w różnym wieku, mających zróżnicowany staż pracy. Badania zostały przeprowadzone wśród kierowców aktywnych zawodowo, dotyczyły one głównie respektowania norm czasu pracy i wykorzystania przerw, które mają bezpośredni wpływ na poziom bezpieczeństwa. Uzyskane wyniki pokazują, w jakim stopniu przestrzegane są przepisy dotyczące norm czasu pracy kierowców. Badania wykazały, że ponad połowa kierowców jeździ przemęczona, co prowadzi do zmniejszenia czujności i wydłużenia czasu reakcji. Powoduje to między innymi błędne odczytywanie sygnałów przekazywanych przez użytkowników dróg, a w konsekwencji niewłaściwe reakcje i zmniejszenie poziomu bezpieczeństwa.

Słowa kluczowe: czas pracy, kierowca, transport drogowy

Driver's Working Time as a Component of the Road Safety

Abstract

The paper presents the study of professional drivers in terms of compliance with the driving and rest time. The questionnaire survey on a group of truck drivers at different age and with varied work experience in the profession of the driver was carried out. The research was conducted among working professional drivers. They mainly concerned with respecting the working time and rest regulations, what directly affect safety. The results show the degree of compliance with regulations on drivers' working time. Studies have shown that more than half of drivers are overworked, it leads to reduction of alertness and extension of the reaction time. This causes, among others, misunderstanding of traffic signals by road users, and consequently improper reactions and reduction of safety level.

Keywords: working time, driver, road transport

Wstęp

Praca kierowców związana jest z presją czasu, który jest ściśle określony w przepisach. To od kierowców zależy, czy przesyłka zostanie dostarczona na czas, dlatego spedytorzy wywierają presję nie tylko na nich, ale i na załadowców, aby zdążyć na czas do odbiorcy. Osoba zarządzająca w firmie transportowej zobowiązana jest do prawidłowego zorganizowania pracy zatrudnionemu kierowcy, odpowiada za nieprzestrzeganie przepisów dotyczących czasu pracy przez kierowcę zatrudnionego w przedsiębiorstwie. Poważne naruszenie przepisów dotyczących czasu pracy może skutkować odebraniem licencji lub zezwoleń w zakresie przewozu osób czy rzeczy. Przedsiębiorca, w celu uniknięcia nieprawidłowości w czasie pracy, ma obowiązek nadzorować kierowców i informować ich o obowiązujących przepisach. Dzięki ciągle zwiększającej się liczbie pojazdów oraz rosnącej konkurencji, poprawiają się warunki bezpieczeństwa przewozów drogowych, realizowana jest jazda z wymaganiami ustawy o czasie pracy kierowców i rozporządzenia 561/2006 [2, 4]. Przeprowadzone badania ankietowe wykazały faktyczny stosunek kierowców do przepisów dotyczących czasu ich pracy.

1. Rola kierowcy w transporcie

Transport drogowy w Polsce odgrywa znaczącą rolę. Większość przewozów realizowana jest samochodami wyposażonymi w rejestrację czasu pracy kierowcy. Pojazdy te mogą przewozić znaczne ilości towarów, często o masie wynoszącej ponad 20 ton. Dominująca rola transportu drogowego wynika z możliwości przewozu ładunku bezpośrednio od producenta do ostatecznego odbiorcy. W celu dostarczenia ładunku do odbiorcy muszą być spełnione wymagania dotyczące bezpieczeństwa, które zależą od wielu czynników. Najważniejszymi technicznymi elementami wpływającymi na bezpieczeństwo w ruchu drogowym są układy wspomagające pracę kierowcy. Jednak to od człowieka, a w szczególności od jego stanu psychofizycznego, zależy wykorzystanie układu go wspomagającego [1]. W związku z tym, bardzo ważnym czynnikiem decydującym o bezpieczeństwie jest wypoczęcie kierowcy. Zmęczenie kierowców jest przyczyną około 10–15% ciężkich wypadków drogowych. Prowadzi ono do mniejszej czujności kierowcy, często wydłuża czas reakcji. Może powodować równocześnie niepoprawne odczytywanie sygnałów przekazywanych przez innych użytkowników dróg, a w konsekwencji niewłaściwe reakcje [6].

2. Zagrożenia w transporcie

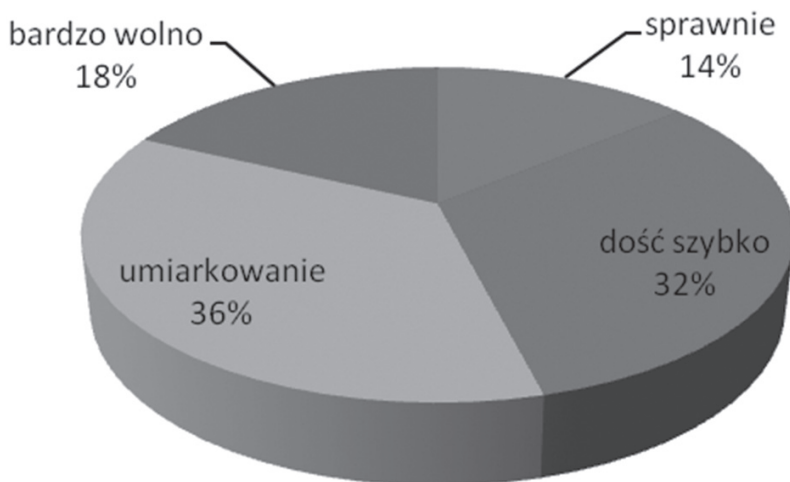
W celu zminimalizowania zagrożeń związanych z transportem drogowym należy zwrócić uwagę, czy kierowca ma odpowiednie kwalifikacje oraz doświadczenie. Jednak nawet najlepiej wyszkolony kierowca może popełnić błąd, gdy będzie rozkojarzony, zmęczony i zestresowany. Dlatego oprócz umiejętności, ważne jest, aby kierowca był w dobrym stanie psychofizycznym podczas prowadzenia pojazdu. Zapewnienie dobrej kondycji psychofizycznej powinno zapewnić:

- przestrzeganie regulacji prawnych dotyczących maksymalnego okresu prowadzenia pojazdu bez przerwy;
- przestrzeganie regulacji prawnych w zakresie częstotliwości i długości przerw w prowadzeniu pojazdu;
- przestrzeganie przepisów ruchu drogowego;
- wysoka kultura jazdy;
- dbanie o samopoczucie: przede wszystkim w zakresie regularnego odżywiania się oraz odpowiedniego wypoczynku w czasie przerw w prowadzeniu pojazdu [5].

3. Wyniki badań

Przeprowadzone wśród kierowców pojazdów ciężarowych badania miały na celu określenie stopnia respektowania przepisów z zakresu czasu pracy kierowcy. Badania przeprowadzono na grupie 100 kierowców zawodowych o zróżnicowanym doświadczeniu zawodowym, będących w różnym wieku. 45% respondentów stanowiły osoby o stażu pracy dłuższym niż 5 lat, 15% ankietowanych posiadało staż pracy w przedziale od 4 do 5 lat, 20% – od 2 do 3 lat, 20% – krótszy niż rok. Kierowcy byli w następującym wieku: do 30 lat – 43% ankietowanych, od 31 do 40 lat – 21%, od 41 do 50 lat – 21%, powyżej 50 lat – 14%. Pytania ankietowe dotyczyły przede wszystkim przepisów związanych z czasem pracy kierowców zawodowych, ich zrozumienia i przestrzegania. Każdy z ankietowanych miał możliwość wyrażenia swojej subiektywnej opinii, ankieta wypełniana była anonimowo.

Sprawność obsługi przy załadunkach i rozładunkach

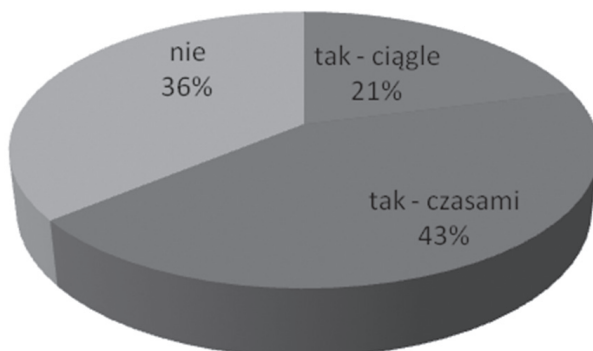

Rys. 1. Obsługa przy procesie przeładunkowym

Źródło: [3]

Większość badanych kierowców ocenia dobrze sprawność obsługi przy awizacji. Tylko 18% respondentów stwierdziło, że proces przeładunkowy przebiega bardzo wolno.

Czy zleceniodawca wywiera presję na terminowość dostaw?

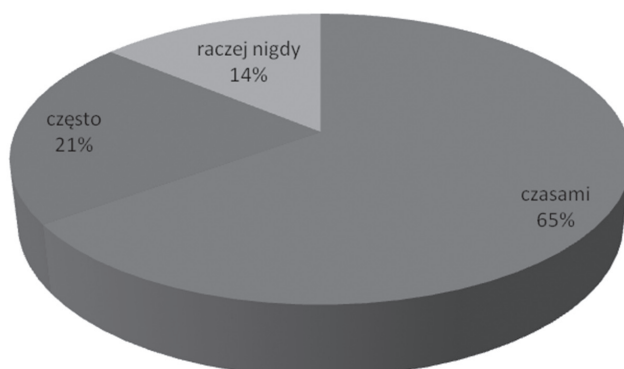
Rys. 2. Presja na terminowość dostaw

Źródło: [3]

Na większość kierowców wywierana jest presja, w celu wywiązania się z terminowości dostaw. Tylko na 36% badanych kierowców zleceniodawca nie wywiera presji w związku z terminem dostawy.

Znacząca grupa kierowców czasami odczuwa zmęczenie podczas jazdy w trakcie transportu ładunków, tylko 14% ankietowanych nie odczuwa zmęczenia w trakcie swojej pracy zawodowej.

Jak często jesteś zmęczony podczas jazdy?

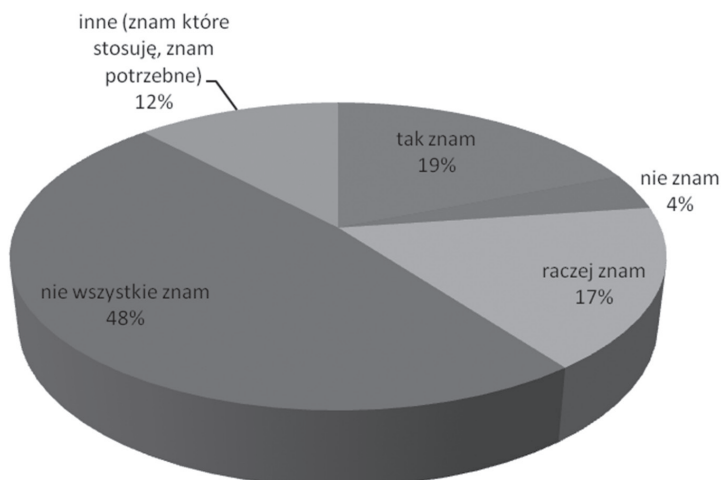

Rys. 3. Ocena przepisów dotyczących kierowców

Źródło: [3]

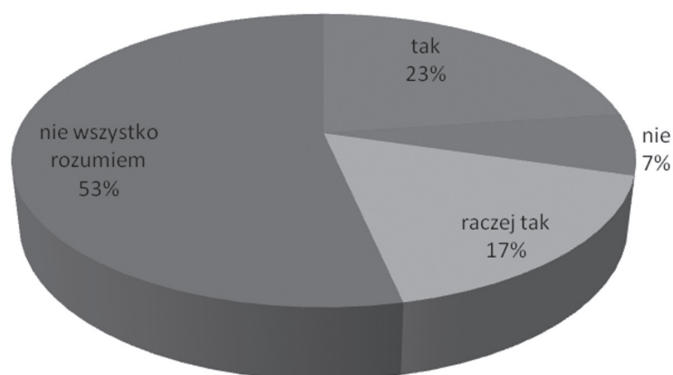
Istotna grupa ankietowanych, 60% osób, zna ogólne, nie wszystkie, przepisy dotyczące czasu pracy kierowcy. Tylko 19 respondentów w sposób jednoznaczny stwierdziło, że zna przepisy.

Jak oceniasz znajomość przepisów dotyczących czasu pracy kierowcy?

Rys. 4. Znajomość przepisów dotyczących czasu pracy kierowcy
Źródło: [3]

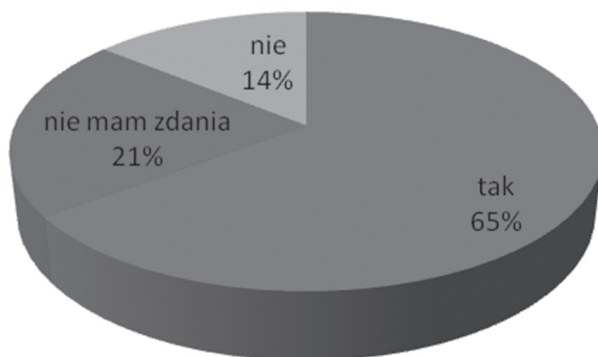
Czy przepisy dotyczące czasu pracy są zrozumiałe?

Rys. 5. Zrozumienie przepisów dotyczących czasu pracy kierowcy
Źródło: [3]

Liczna grupa ankietowanych, 53% respondentów, nie rozumie wszystkich przepisów dotyczących czasu pracy kierowcy, w tym 7% ankietowanych w ogóle nie rozumie tych przepisów. Tylko co 4 kierowca bez wątplenia rozumie przepisy.

Czy przepisy odnośnie czasu pracy są bardzo rygorystyczne?

Rys. 6. Ocena przepisów dotyczących kierowców

Źródło: [3]

Znacząca grupa respondentów uważa, że przepisy dotyczące czasu pracy kierowcy są bardzo rygorystyczne. Tylko 15% ankietowanych uważa, że nie są one rygorystyczne.

Czy często przekraczasz dozwolone godziny pracy?

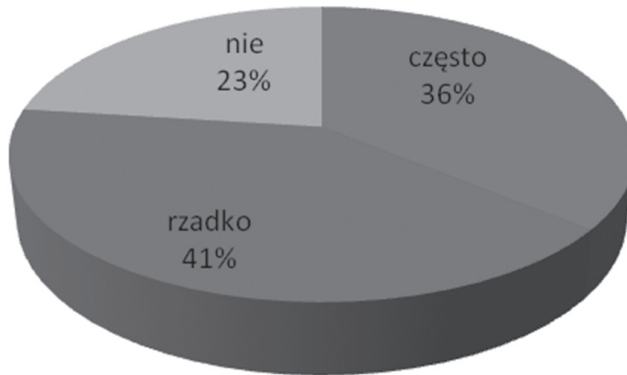

Rys. 7. Przekroczenia dozwolonych godzin pracy przez kierowców

Źródło: [3]

Istotna grupa kierowców, 77% ankietowanych, przekraczania dozwolony czasu pracy. Tylko co 4 respondent jeździ zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Czy często przekraczasz dozwoloną prędkość?

Rys. 8. Przekraczanie prędkości na drodze przez kierowców

Źródło: [3]

Liczna grupa kierowców zawodowych, w celu osiągnięcia zmierzonego celu, przekracza dozwoloną prędkość jazdy. Tylko 23% ankietowanych deklaruje jazdę z prędkością zgodną z przepisami ruchu drogowego.

Podsumowanie

Gospodarka wolnorynkowa stawia coraz wyższe wymagania dla dostarczających produkty. Od przewoźników oczekuje się dynamicznej reakcji w postaci dopasowania tras i liczby niezbędnych pojazdów, czy też wyboru odpowiednich centrów logistycznych do obsługi powierzonego zadania transportowego. Nieodłącznym elementem dystrybucji jest kierowca, który jest zależny od przepisów i norm regulujących jego pracę. Coraz wyższe wymagania wobec dostawców oraz dynamiczność procesu transportowego powodują, że zapomina się o przepisach regulujących czas pracy kierowcy i dopuszcza się ich nieprzeprzeżegania, w celu dostarczenia towaru na czas [3].

W pracy kierowcy pojazdu ciężarowego, bardzo często, problemy z transportem rozpoczynają się już w czasie załadunku, kiedy to następuje jego opóźnienie, z powodu braku towaru do załadowania. W związku z tym, kierowca

już na samym początku przewozu ma opóźnienie, które nie zawsze udaje się nadrobić. Spowodowane jest to rygorystycznymi przepisami związanymi z czasem prowadzenia, odpoczynkami (dziennymi i tygodniowym), jak również z ograniczeniami prędkości dla zespołu pojazdów ciężarowych. Przestrzeganie tych przepisów ma umożliwić niezbędny odpoczynek w pracy kierowcy, a tym samym, zapewnić bezpieczeństwo przewozów.

Na podstawie przeprowadzonej ankiety należy stwierdzić, że pomimo ogólnej znajomości przepisów dotyczących czasu pracy kierowcy są one nadal łamane. Większość zleceniodawców wywiera duży nacisk na terminowość dostaw, powodując tym samym, że kierowcy wykonują pracę pod dużą presją, dopuszczając się łamania przepisów. Liczna grupa osób podczas pracy czuje czasami zmęczenie, co 5 ankietowany czuje je często. Zmęczenie kierowców skutkuje zmniejszeniem ich czujności i wydłużeniem czasu reakcji. Może powodować również błędne odczytywanie sygnałów przekazywanych przez innych użytkowników dróg, a w konsekwencji niewłaściwe reakcje co bezpośrednio zwiększa zagrożenie na drodze i zmniejsza poziom bezpieczeństwa.

Przeprowadzone badania wykazały, że według kierowców, przepisy dotyczące czasu pracy są bardzo rygorystyczne. Co 3 respondent często przekracza dopuszczalną prędkość na drodze, która często uważana jest za zbyt niską. Wydaje się, że rygorystyczne przepisy skutkują ich nieprzestrzeganiem przez kierowców, w tym także przepisów dotyczących dozwolonych godzin pracy.

Literatura

- [1] Gil L., Kryczka M., Ignaciuk P., Kozłowski E., Cholewiński S., Przyczyny nieprzestrzegania przepisów przez kierowców zawodowych, *Autobusy* 2016, nr 11.
- [2] Rozporządzenie 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 15 marca 2006 r.
- [3] Sztorc S., Wpływ czasu pracy kierowcy na dystrybucję towaru, Praca inżynierska, Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Lublin 2017.
- [4] Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (DzU 2004 nr 92 poz. 879).
- [5] www.fracht.pl/poradnik/wpis/jak-ograniczyc-zagrozenia-przy-transporcie-drogowym/.
- [6] www.prawodrogowe.pl/informacje/news-tygodnia/czy-zmeczenie-kierowcy-zwieksza-ryzyko-wypadku.